

Leo Trotskij

Svar till frågor från New York Times

15 februari 1932

Denna artikel är hämtad från *Folkets Dagblad* 23.11 1932. Det är en något förkortad version av den engelskspråkiga originalintervjun, som återfinns i *Writings of Leon Trotsky [1932]*, Pathfinder 1973 under titeln ”Answers to questions by the 'New York Times'”. De textavsnitt som är strukna i FD:s version är markerade med [...] i texten nedan.

Martin Fahlgren (i sept 2010)

Fråga: Vill ni ge oss er värdering av femårsplanen och de ekonomiska perspektiven beträffande Ryssland?

Svar: Frågan om industrialiseringen och särskilt frågan om femårsplanen, var en av huvudpunkterna i konflikten mellan Stalins fraktion och vänsteroppositionen vilken jag tillhör. Till år 1928, i februari, ansåg Stalins fraktion det nödvändigt att stödja sin makt på de ekonomiskt starkaste bönderna och nekade att tvinga dem till eftergifter i industrialiseringens intresse. Den verkliga planeringens princip blev utskrattad av byråkratin. ”Vi förlitar oss på regn, inte på planer”, sade de. 1925 publicerade jag en bok, *Kapitalism eller Socialism*¹, i vilken jag bevisade att med ett riktigt ledarskap kunde industrin uppvisa en tillökning av 20 procent per år eller mera. Stalin och Molotov ansåg dessa siffror fantastiska och anklagade vänsteroppositionen för superindustrialism. Dessa hastiga kommentarer över sakens historia är tillräckliga att demonstrera min inställning till femårsplanen. Jag anser femårsplanen för ett gigantiskt steg framåt i utvecklingen, inte endast av Sovjetunionen, utan av hela mänskligheten.

Fråga: Tror ni att femårsplanens utveckling har stärkt möjligheten att bygga socialismen i Sovjetryssland allena, utan samarbete längs liknande linjer i det övriga Europa?

Svar: Detta uppställer frågan om socialismens möjlighet i ett enda land. Socialismens oundviklighet flyter historiskt från det faktum att mänsklighetens nuvarande produktiva krafter har blivit oförenliga, inte endast med den privata äganderätten till produktionsmedlen, utan även med de nuvarande nationella gränserna, speciellt i Europa. Alldeles som medeltidens partikularism hindrade kapitalismens utveckling i dess ungdom, så stryps nu, på höjdpunkten av sin utveckling, kapitalismen inom gränserna givna av de nationella staterna. Socialismen kan inte tvinga in de produktiva krafterna i de nationella staternas gränssamar. Socialismens ekonomi kommer att utvecklas på basis av arbetarnas internationella uppdelning, vars mäktiga grundval har blivit lagd av kapitalismen. Sovjetunionens industriella konstruktion är, enligt min åsikt, en del av den framtida europeiska, asiatiska och världsomfattande socialistiska strukturen, och inte en fristående nationell helhet.

Fråga: Kommer Sovjetunionen att tvingas till någon slags kompromiss med västländernas kapitalism under förutsättning att den möjligen inte kan utföra en socialistisk politik ensam? Vilken form skulle en sådan kompromiss anta?

Svar: En kompromiss mellan Sovjetunionen och kapitalismens system är inte en fråga för framtiden utan för nuet. Den är allredan ett faktum, ehuru inte något vidare stabilt sådant.

Hur skall det ömsesidiga förhållandet mellan den isolerade Sovjetstaten och världskapitalismen utvecklas? Här är en konkret förutsägelse inte lätt att göra. Men i allmänhet

¹ Finns på svenska på marxistarkivet: [Till kapitalism eller socialism?](#)

skulle jag vilja framkasta följande horoskop: Europas kapitalism är mycket närmare till en socialistisk revolution än Sovjet-Unionen är till ett nationellt socialistiskt samhälle.

Fråga: Vilka är Sovjetunionens utsikter på det politiska fältet om en sådan kompromiss visar sig genomförbar?

Svar: Sovjetregeringen är intresserad i bevarandet av fredliga förhållanden. Den har demonstrerat sin fredsvilja och visar ännu densamma. Det är sant att i Paris anser man sovjetregeringens förslag om allmän avrustning som ett bevis för Moskvas krigförande avsikter, och å andra sidan betraktar man Frankrikes nekande att taga ett enda steg framåt emot avväpning som ett uttryck för dess fredliga avsikter. Följande samma logik anser den franska officiella pressen den japanska invasionen i Kina som en civiliserad handling och Kinas motstånd som en barbarisk handling. Enligt denna logik är de inte tjuvar, som bryter sig in i andra människors hem, utan de som försvarar sitt eget.

Ställningen till Stalins regim

Fråga: Vilken är er ställning till Stalins regim i dag och varför?

Svar: För att besvara denna fråga måste jag skarpt särskilja mellan två olika begrepp: sovjetregimen, som en regim av den proletära diktaturen, och Stalins regim, vilken är en byråkratisk förvrängning av sovjetregimen. Det är för uppgiften att styrka och utveckla sovjetsystemet som jag för kamp emot Stalins regim.

Fråga: Anser ni ännu bolsjevikrevolutionen som ”Thermidorisk”, och har er åsikt, såsom uttryckes i er självbiografi, blivit bevisad av händelserna sedan ni lämnade Ryssland?

Svar: Jag har aldrig sagt att det nuvarande stadiet av revolutionen är ”Thermidorisk”. Det historiska begreppet om ”Thermidor” har ett ganska definitivt innehåll; det menas en fulländning av första stadiet av en segerrik kontrarevolution. En ”Thermidor” i SSSR kan ingenting annat betyda än borgarnas anländande till makten, (t.o.m. i en halvt maskerad form) och följaktligen oktoberrevolutionens sammanbrott. Jag har aldrig sagt vid något tillfälle eller någonstans att oktoberrevolutionen har fallit samman. Denna mening är tillskriven mig av Stalins press med avsikter som inte har någonting att göra med sanningen. Vad jag har påstått, och påstår ännu är att där har växt upp på basis av oktoberrevolutionen en kraftfull byråkrati i vilken både aktiva och passiva thermidoriska tendenser är mycket starka. Emellertid är deras seger långt avlägsen. Oppositionen till dessa tendenser består i kommunistpartiets och fackföreningarnas samt sovjeternas kamp för oberoende och deras verksamma kontroll över byråkratin. Denna åsikt var inte utformad av mig efter min landsförvisning från ’Sovjet-Unionen; den var orsaken till min utvisning. Faran av thermidoriska tendenser hos en byråkrati var fullkomligt klar för Lenin. Han gav en varning emot denna fara i sitt sista tal på den elfte partikongressen 1922. Mitt sista samtal med Lenin rörde denna fråga. Lenin föreslog att vi skulle bilda ett block mot denna byråkrati, vars brännpunkt båda han och jag ansåg vara sekreterareapparatens ledd av Stalin, Lenins andra insjuknande förhindrade dock utförandet av denna plan.²

De socialistiska framgångarna förbereder grunden för byråkratins försvagande.

Fråga: Är där något behov av att modifiera den kommunistiska diktaturen i Ryssland, och hur skulle den blir modifierad?

² Jfr med den modifierade uppfattning om Sovjets natur som Trotskij framför i [Arbetarstaten, termidor och bonapartism](#) (1935)

Svar: Denna fråga är nära sammanbunden med de två första. Det är knappast behövt att säga att de ekonomiska framgångarna har stärkt Sovjet-Unionen oerhört. Samtidigt har de enormt försvagat positionen av Stalins officiella apparat. I detta är det igen motsägelse. För det första är det alldeles klart för alla medvetna element av befolkningen i Sovjet-Unionen, att de ekonomiska framgångarna i industrialiseringens och kollektiviseringens sfär, var möjliga endast därför att den Stalinska byråkratin stötte mot motståndet från sin gunstling, kulaken, som nekade att överlämna sin säd till staten. Så blev byråkratin tvingad att överta och utföra vänsteroppositionens program. Stalin har behandlat vårt program i samma stil som frihandlaren MacDonald har behandlat Joseph Chamberlains protektionistiska program, vilken också på sin tid blev brutalt slagen vid valurnorna. I dag är Chamberlain (jag menar fadern, inte sonen), i alla fall mera populär i England än MacDonald. Chamberlain dog för lång tid sedan. Men huvudledarna för den ryska revolutionen lever ännu. Rakovskij är i Barnoul uppmärksamt följande alla industriella och politiska processer i Sovjet-Unionen.

En andra och ännu mera betydande orsak till byråkratiens försvagande ligger i det faktum att de ekonomiska framgångarna har oerhört lyft upp inte endast ett stort antal av de ryska arbetarna, utan även deras kulturnivå, deras tro på sina egna krafter och deras känsla av självständighet. Allt detta är det svårt att försona med ett byråkratiskt förmyndarskap. Det oaktat har Stalin i sin kamp för herraväldet fört den byråkratiska regimen till dess yttersta gräns. Jag vill speciellt betona: De ekonomiska framgångarna har som oftast i historien, inte förstärkt utan försvagat positionen för den härskande byråkratin. [...]

Förutsäger sitt återvändande till Ryssland

Fråga: Räknar ni ännu med att återvända till Sovjet-Ryssland? Under vilka förhållanden skulle det vara möjligt, och vad skulle bli ert program?

Svar: Jag tror att de ovannämnda förändringarna ska möjliggöra vänsteroppositionens återvändande till aktivt arbete i Sovjet-Unionen.

[...]

Den nuvarande krisen: Dess effekt på Europa och Amerika.

Fråga: Vad är er åsikt om den nuvarande ekonomiska världskrisen och dess invecklade tillstånd, för den rådande samhällsordningen? Förväntar ni ännu världsrevolutionen som en sannolik följd av krisen, eller tror ni att kapitalismen möjligen kan övervinna krisen och inträda i en period av stabilisering? Vad skulle bli Sovjet-Unionens situation i händelse av en stabilisering? Har inte den ekonomiska världskrisen placerat Sovjet-Unionen framför behovet att revidera sin egen ekonomiska politik?

Svar: Den nuvarande ekonomiska krisen är ett otvivelaktigt uttryck för att världskapitalismen har levat ut sig själv såsom system. Frågan om de historiska data när den blir ersatt av ett annat system kommer förstas att bli avgjord på olika vägar, för olika länder, och speciellt för olika delar av världen. Det nuvarande kapitalistiska Europa har ingen utväg. Även om marknadernas automatiskt arbetande lagar leder till en mildring av krisen, efter ett eller två år, så kommer krisen att återvända inom jämförelsevis kort tid med fördubblad styrka. De produktiva krafterna blir strypta i Europas nationella celler. De härskande klasserna kommer att söka bota krisen med en vidare ekonomisk sönderstyckning av Europa, och med stärkandet av protektionismen och militarismen. Under dessa omständigheter ser jag inga utsikter för en allmän stabilisering av Europas kapitalism.

[...]